

Sverige behöver en ny ”Lindbeckkommission”

Kritik av Stefan Ingves och Riksbanken förekommer nästan dagligen. Det är svårt att slå upp en dagstidning utan att hitta någon artikel som direkt eller indirekt för fram kritik av penningpolitiken och ventilerar oro över dess förmodade konsekvenser. Delar av denna kritik är befogad, i synnerhet om vi ser penningpolitiken ur ett medellångt perspektiv. Som ett exempel kan Riksbankens agerande under andra hälften av 2008 nämnas. Den 10 september 2008 valde Riksbanken att höja räntan trots klara tecken på avmattning och internationell turbulens. Lehman Brothers föll fem dagar senare, och banken tvingades sänka räntan i oktober. Dålig tajming.

LEDARE

Ser vi tillbaka i närtid och i synnerhet på det gångna året har kritiken mer handlat om problem med penningpolitikens oförmåga att, trots negativ ränta, stimulera ekonomin. Emellertid är det lite svårare att tydligt se vilka ytterligare åtgärder som Riksbanken kan vidta för att få upp inflationen mot tvåprocentmålet. Penningpolitiken är snarare inne på okänt vatten (och de gängse makroekonomiska teorierna får även sägas befinna sig i kris).

Min uppfattning är att penningpolitiken i dag tillmäts alltför stor betydelse – vi har för höga förväntningar på dess förmåga att lösa ekonomiska problem. Samtidigt har målkonflikterna mellan penningpolitiken och andra politikområden med tiden blivit alltmer tydliga. Det uppenbara exemplet är hur bostadsmarknaden och bristen på bostäder i storstadsområden hanteras. Jag har skrivit om detta tidigare här i *Ekonomisk Debatt* och påpekat att det föreligger en dåligt hanterad spänning mellan penning- och bostadspolitiken (Eklund 2015; se även *Ekonomisk Debatt* nr 4 i år, som är ett temanummer om bostäder, byggande och bubblor).

Min avsikt är inte att försvara Stefan Ingves och penningpolitiken utan att i stället peka på att vi har alltför höga förväntningar på vad penningpolitiken kan åstadkomma samt att det finns en fara förknippad med denna fokusförskjutning. När Ingves och penningpolitikens utformning kritiseras så stjälar detta fokus från de mer fundamentala och underliggande strukturproblemen i svensk ekonomi. Med det följer även en förskjutning från politiskt ansvar för att lösa dessa problem. Det låga ränteläget spär på prisuppgången på bostäder, som redan drivs av en stark efterfrågan. Som bekant oroar prisuppgången många. Det bekymmersamma är att politiken i alltför hög grad har fokuserat på att hantera symptomen i stället för att angripa de svårare underliggande, institutionellt betingade strukturproblemen på utbudssidan.

Varför tar jag utgångspunkt i kritiken mot penningpolitiken och spänningen mellan politikområden kanske någon frågar sig. Svaret är enkelt, då det illustrerar en försummelse och måhända en bristande förståelse för det reformbehov som finns i Sverige.

Spänningen mellan penningpolitiken och bostadspolitiken är i mitt tycke en bra illustration på ett tankefel som dessvärre går att återfinna även inom andra politikområden. Liknande spänningar går t ex att återfinna i gränslandet mellan utbildnings- och arbetsmarknadspolitiken. Det bör inte komma som någon överraskning för någon, i varje fall inte en ekonom, att det finns en mängd områden som behöver reformeras – utbildnings-, arbetsmarknads-, skatte- och bostadspolitiken, för att nämna de mest trängande områdena.

Vad jag kan bedöma är det just förmågan till strukturreformer och förändringar av institutioner som är kritiskt viktiga för en ekonomiskt långsiktig förnyelsekraft. Det svenska ekonomiska läget är i dag på många sätt bra, och vi befinner oss långt ifrån något krisläge. Samtidigt ser vi tydliga varningstecken på att allt inte står rätt till. Till exempel visar undersökningar hur kunskaperna faller bland svenska elever och hur företagare får allt svårare att hitta den kompetens de söker, vilket förstås har en direkt bäring på hur svenskt näringsliv utvecklas. Sverige har dessutom ett entreprenöriellt underskott jämfört med t ex USA. För att långsiktigt stärka den svenska ekonomin och förmågan till förnyelse genom entreprenörskap och innovationer krävs institutionella reformer. Här kan Sverige lära sig av andra länder.

Sverige kan titta i sin närmiljö – Tyskland – för att finna goda exempel på omfattande ekonomiska reformer och exempel på ekonomisk politik i hög grad riktad mot utbudssidan, som dessutom har genomförts utan ett högt socialt pris. Sverige kan lära sig mycket av Tysklands *Strukturpolitik*, *Mittelstandpolitik* och *Standortpolitik*. *Strukturpolitik* är närmast att likna vid vad jag skulle kalla institutionella ramvillkor (utbudsreformer). *Mittelstandpolitik* handlar delvis, men inte uteslutande, om de medelstora företagens betydelse och deras förutsättningar (inklusive utbildningsfrågor). *Standortpolitik* är vad vi skulle kalla regionalpolitik. Tyskland har genom sina reformer gått från att betraktas som ”Europas sjuke man” till vad som beskrivits som ett andra *Wirtschaftswunder*. För dem som är intresserade av en beskrivning – som andas optimism – av Tysklands förmåga att reformera sig och framgångsrikt anpassa sig till en föränderlig och turbulent omvärld rekommenderar jag läsning av *The Seven Secrets of Germany* (Audretsch och Lehmann 2016).

Varför inte ta lärdom från Tyskland och starta en ny ”Lindbeckkommission” med det uttalade syftet att föreslå breda utbudsreformer? En genomgång i *Ekonomisk Debatt* nr 4 2013 visar att den ursprungliga kommissionen fick ett hyfsat genomslag men också att mycket återstår att göra. Ett intressant alternativ vore att skapa ett ”strukturinstitut” som har som sin uttalade uppgift och starkt mandat att arbeta fram oberoende reformförslag inom

politiskt känsliga områden, såsom bostadspolitiken, arbetsmarknadspolitiken osv. På något av dessa vis tror jag att vi kan skifta fokus i den ekonomisk-politiska debatten bort från penningpolitiken till andra typer av politik som har större potential att stärka vårt lands framtida konkurrens- och utvecklingskraft.

Johan Eklund

REFERENSER

Audretsch, D B och E E Lehmann (2016), *The Seven Secrets of Germany: Economic Resilience in an Era of Global Turbulence*, Oxford University Press, Oxford.

Eklund, J (2015), ”Penning- kontra bostadspolitik – en dåligt hanterad spänning”, *Ekonomisk Debatt*, årg 43, nr 7, s 3–5.